

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ТА ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Л.В.Дейнеко, д-р. екон. наук, проф.;

А.О.Коваленко, канд. екон. наук, ст. наук. співробітник;

Е.І.Шелудько, канд. екон. наук, наук. співробітник

Рада з вивчення продуктивних сил України НАН України

ВСТУП

Ефективне економічне зростання країни вимагає вирішення стратегічного завдання створення в Україні потужної харчової індустрії для задоволення потреб внутрішнього і зовнішнього ринків у продовольстві, забезпечення продовольчої безпеки держави, формування потужного експортного потенціалу, збільшення валютних та бюджетних надходжень. Розробка стратегії розвитку харчової промисловості будь-якого регіону повинна ґрунтуватися на аналізі сучасного стану та проблемах галузі, визначенні внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на розвиток галузі та стратегічних цілей діяльності, розробленні прогнозу розвитку на довгострокову перспективу, виявленні завдань структурної перебудови роботи галузі, а також ризиків та загроз.

Дослідженню економічних проблем регіонального розвитку і, зокрема, регіональних та галузевих аспектів розвитку харчової промисловості присвячена низка праць таких вітчизняних науковців, як П.П. Борщевський, О.Б. Бутнік-Сіверський, А.Ф.Гончар, А.О.Заїнчковський, Ю.П. Лебединський, П.В.Осипов та ін. Однак невирішеними залишаються стратегічні проблеми розвитку харчової промисловості Сумщини на тривалу перспективу, що й зумовлює актуальність даної статті.

ПОСТАВЛЕННЯ ЗАВДАННЯ

Для розроблення ефективної економічної стратегії підприємств галузі Сумщини, цього важливого прикордонного регіону України, що за радянських часів мав тісні виробничі, торговельні та соціальні зв'язки з Росією, насамперед необхідно розглянути основні напрями системного трансформування харчової промисловості регіону з певним набором якісних стратегічних цілей щодо організаційної, ресурсної та асортиментної структури галузевого виробництва та з урахуванням можливостей прикордонного співробітництва.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сумська область вважається індустріально-аграрним регіоном України, де провідними у виробництві промислової продукції є чотири основні галузі: машинобудування і металообробка, паливна, хімічна і нафтохімічна промисловість та харчова і переробна промисловість.

Протягом останніх років Сумська область постійно нарощує випуск промислової продукції. Темпи відновлення промислового виробництва за минулорічний період складають 10,5%. Лідером економічного зростання у регіоні є розвинена харчова та переробна промисловість. В усіх галузях харчової та переробної промисловості налічується 245 підприємств, крім того, в сільськогосподарських підприємствах області працює понад тисячу цехів з перероблення сільськогосподарської продукції. Промислове виробництво Сумської області вирізняється високим ступенем територіальної концентрації. Серед ключових підприємств харчової промисловості області слід виділити такі: Шосткинський міськмолзавод (один з найкращих у країні); Тростянецька шоколадна фабрика "Україна"; Сумська кондитерська фабрика; Сумський, Роменський та Глухівський м'ясокомбінати; Білопільський сирзавод; Роменський, Сумський молокозаводи; Буринський завод сухого молока; Глухівський маслосирзавод; Охтирський пивоварний завод; підприємство "Сумириба"; компанія "Горобина" (виробник горілки). На території області розташовані 19 цукрових заводів, серед яких рентабельними підприємствами на даний час є лише шість: Сумсько-Степанівський, Воронезький, Низівський, Буринський, Чупахівський та Півненківський. Знаний далеко за межами України Шосткинський міський молокозавод щорічно нарощує обсяги своєї продукції, що відома під ТМ "Білі береги". Частка продукції цього підприємства складає 2% загальнодержавного виробництва продукції з незбираного молока. У регіоні стабільно працюють дві кондитерські фабрики. Тростянецька кондитерська фабрика ВАТ "Крафт Якобз Сушард Україна" випускає приблизно 4% загальноукраїнського виробництва кондитерських виробів у цілому. Орієнтована в основному на випуск шоколаду та шоколадних цукерок фабрика нині володіє приблизно 38% українського ринку шоколаду. Рентабельність цього підприємства коливається в межах 40-50%.

Чинником, що створює потенційні можливості для розвитку харчової промисловості в регіоні, є його прикордонне розташування з областями Російської Федерації. Однак складна ситуація з російськими партнерами в зв'язку зі зміною принципу справляння непрямих податків та прийняттям низки заходів з боку Уряду Російської Федерації відносно імпорту товарів, які виробляються в Україні, призвела до того, що в ряді продовольчих товарів, які тривалий час експортувалися в Росію (молоко знежирене сухе, сири жирні для плавлення, консерви м'ясні, каша ячна з яловичиною в скляних банках, повидло яблучне, масло вершкове моноліт, молоді сири (недозрілі), сир твердий "Російський", горох цілий лущений шліфований, цукерки неглазуровані, шоколад з начинкою, консерви рослинні, консерви "розсолник", томатний сік), областю фактично втрачені ринки цієї країни. Це стало однією з причин погіршення економічного стану підприємств харчової промисловості регіону.

На початок 2002 року в структурі виробництва промислової продукції частка роздержавлених підприємств становила 77,6%, причому частка підприємств харчової та переробної промисловості серед роздержавлених склала 58,4%. Але у обсязі виробництва продукції харчової промисловості питома вага роздержавлених підприємств становить 82,7%. Інституціональна структура виробничого потенціалу галузі складається з підприємств колективної форми власності, яких налічується в області 77,5%, з них майже третину становлять акціонерні товариства; приватних підприємств – 14%, лише 7% становлять підприємства державного сектору, решта – підприємства інших форм власності. Найбільшим показником чистого доходу (виручки) від реалізації продукції відзначалися у 2002 році підприємства з колективною формою власності, зокрема акціонерні. Ці самі підприємства були прибутковими у аналізованому періоді, сума загального чистого прибутку колективних підприємств склала 11,1 млн. грн. Збитковими за цей самий період виявились підприємства державного сектору, приватні підприємства та підприємства інших форм власності (див. табл. 1).

В харчовій промисловості Сумської області задіяно 7,4% основних промислово-виробничих фондів, близько половини яких (45%) повністю зношені та підлягають ліквідації. Вартість основних засобів харчової промисловості області складає близько 814 млн. грн. на кінець 2002 р., або 3,2% загальної вартості основних виробничих фондів харчової промисловості України. Близько двох третин вартості основних засобів галузі належить підприємствам колективної власності, серед яких переважають акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю. Особливістю наявного промислового потенціалу галузі є його недостатня технологічна гнучкість та низький інноваційний рівень, негативно впливають на їх стан застаріла технічна та сировинна база.

За останні три роки спостерігається позитивна динаміка надходження інвестицій у основний капітал в харчовій промисловості: з 49,8 млн. грн. у 2000 р. до 84,8 млн. грн. у 2002 р., хоча їх нинішня частка в загальнодержавному обсязі інвестицій харчової галузі залишається на досить низькому рівні – 2,7-2,8%. Основним джерелом інвестицій в основний капітал є власні кошти підприємств (понад 80% загального обсягу), а за рахунок коштів державного бюджету освоєно лише 3% усіх вкладень. У технологічній структурі капітальних вкладень переважають витрати на придбання машин, обладнання та устаткування, впровадження прогресивних технологічних процесів, реконструкцію та технічне переоснащення діючих підприємств, освоєння виробництва нової конкурентоспроможної продукції.

Підприємствами харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів щорічно використовується 40% усіх вкладень в обробну промисловість. Інвестиційно привабливими серед реформованих підприємств регіону є підприємства таких видів економічної діяльності, як виробництво молочних продуктів, цукру, напоїв (зокрема пива), хліба та хлібобулочних виробів, виробництво м'яса та м'ясопродуктів. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій відносно невеликий: в харчову промисловість вкладено 75,3% усіх іноземних інвестицій промисловості області.

Таблиця 1 – Показники підприємств харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів України різних форм власності за 2002 рік
Харчова промисловість Сумської області

Показник	Всього	В тому числі								Інших форм власності	Із загального підсумку приватизовані підприємства
		державний сектор	з них		Колективних	з них			приватних		
			державних	комунальних		спільних	орендних	акціонерних товариств			
Кількість підприємств, які звітували з фінансової звітності (на кінець звітного періоду, одиниць)	245	17	13	4	190	1	0	59	35	3	48
Основні засоби (залишкова вартість) (на кінець звітного періоду, тис. грн.)	443059,2	80922,3	72464,8	8457,5	360118,8	0,0	0,0	328815,0	1468,2	549,9	312492,1
Оборотні активи (на кінець звітного періоду, тис. грн.)	414231,1	44662,9	43770,2	892,7	363340,2	0,0	0,0	311164,4	3994,2	2233,8	310675,1
Дебіторська заборгованість (на кінець звітного періоду, тис. грн.)	213882,0	27508,8	27156,3	352,5	181752,4	0,0	0,0	152095,6	2944,7	1676,1	150859,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (на кінець звітного періоду, тис. грн.)	6176,5	706,7	683,3	23,4	5311,7	0,0	0,0	3410,9	151,6	6,5	3412,5
Кредиторська заборгованість (на кінець звітного періоду, тис. грн.)	295340,5	25559,8	22983,1	2576,7	263385,7	0,0	0,0	211731,0	3925,7	2469,3	199366,1
Поточні зобов'язання за рахунками з бюджетом (на кінець звітного періоду, тис. грн.)	26997,1	2375,9	1842,8	533,1	24441,1	0,0	0,0	19337,9	162,1	18,0	18874,6
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг, тис. грн.)	1359064,4	86681,6	86224,4	457,2	1248999,9	0,0	0,0	1083545,1	15073,2	8309,7	1080763,1
Інші операційні доходи, тис. грн.	95746,6	5932,1	5888,7	43,4	89581,3	0,0	0,0	77237,2	15,0	218,2	76839,8
Операційні витрати, тис. грн.	1391298,0	91151,9	89947,7	1204,2	1275461,8	0,0	0,0	1106177,6	15221,5	9462,8	1102839,7
Інші звичайні доходи та витрати, тис. грн.	-25251,0	-1757,5	-1511,5	-246,0	-23790,0	0,0	0,0	-20885,2	-300,7	597,2	-19970,7
Надзвичайні доходи та витрати, тис. грн.	-991,4	-258,9	0,0	-258,9	41,9	0,0	0,0	25,7	0,0	-774,4	25,7
Фінансові результати від операційної діяльності, тис. грн.	63513,0	1461,8	2165,4	-703,6	63119,4	0,0	0,0	54604,7	-133,3	-934,9	54763,2
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	38262,0	-295,7	653,9	-949,6	39329,4	0,0	0,0	33719,5	-434,0	-337,7	34792,5
Чистий прибуток, тис. грн.	7896,0	-1570,2	-361,7	-1208,5	11088,4	0,0	0,0	8493,0	-510,1	-1112,1	9567,5
* Складено за даними основних фінансових показників підприємств різних форм власності за окремими видами діяльності											

Чисельність працівників харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів Сумської області склала у 2002 році 19,4 тис. осіб, тобто скоротилася на 19% порівняно з 2000 роком. Найбільшу кількість працівників сконцентровано у таких видах економічної діяльності: м'ясна промисловість – 13,5%, середньооблікової чисельності працівників, молочна промисловість – 21,5%, виробництво хліба та хлібобулочних виробів – 18,8%, виробництво цукру – 13,2%, виробництво какао, шоколаду – 10,6%, виробництво напоїв – майже 8%, з них виробництво етилового спирту – 4,2%, пива – 2,2%.

Основні показники розвитку харчової промисловості та перероблення сільськогосподарської продукції Сумської області наведені у таблиці 2.

Таблиця 2 – Основні показники розвитку харчової промисловості та перероблення сільськогосподарської продукції Сумської області

Галузь	2000	2001	2002
Виробництво продукції в діючих цінах відповідних років, млн. грн.	906,8	1063,5	993,1
У відсотках до попереднього року	-	117,3	93,4
Частка продукції галузі у промисловості області, %	22,3	24,4	22,4
Частка продукції галузі області у продукції галузі України, %	3,2	3,0	2,6
Чисельність працівників, тис. осіб	24,1	21,8	19,4

Аналіз виробництва продукції харчової та переробної промисловості регіону за період 1995-2002 рр. дозволив зробити висновок про сталість позитивної тенденції нарощування обсягів у молочній галузі, цукровій, кондитерській, які працюють переважно на місцевій сировині, зросло також виробництво безалкогольних напоїв та мінеральних вод. У 2002 р. порівняно з 1995 р. більше ніж в три рази зросло регіональне виробництво сирів жирних, кондитерських виробів – у 2,1 разу, безалкогольних напоїв – у 2,8 разу, мінеральних вод – на 26%. На жаль, виробництво інших, не менш важливих видів продовольства не задовольняє потреби регіону, що порушує раціональність структури споживання. Різке зниження рівня виробництва у 2002 р. відмічається за такими видами продовольчих товарів: м'ясо (включаючи субпродукти

1-ї категорії) – на 68,2%, ковбасні вироби – на 54,5, тваринне масло – на 46,6, борошно – на 44,9, хліб та хлібобулочні вироби – на 41,2, цукор-пісок – на 63,6, консерви плодоовочеві – на 85,9, спирт етиловий – на 60,3. Досить низька питома вага регіону у загальному обсязі виробництва основних видів продовольчої продукції (за розрахунковими показниками у 2002р.). У виробництві м'яса (включаючи субпродукти 1-ї категорії) частка регіону зменшилася порівняно з 1995 роком на 1,5 пункта, у виробництві ковбасних виробів – на 1,73, консервів плодоовочевих – на 1,08, пива – на 1,07 пункта (див. табл. 3).

Найбільші *проблеми* у розвитку харчової промисловості в регіоні формуються в обласному фінансовому секторі. Половина її підприємств працюють збитково, значними є обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств, існує заборгованість із виплати заробітної плати.

Значними перевагами для розвитку харчової галузі Сумської області є як наявний потужний сільськогосподарський потенціал, так і розвинене промислове

виробництво у регіоні. Високий розвиток індустриального виробництва у регіоні сприяє розвитку таких спеціалізованих галузей регіону, як хімічна, нафтохімічна, машинобудівна, харчова і переробна промисловість.

Наявність унікальної економічної структури регіону, що полягає у його децентралізації та зумовлена частково високою питомою вагою сільського господарства у ВВП регіону, а частково специфікою промислово розвинених обласних міст; сприятливе географічне розміщення області (прикордонна зона з Росією, підприємства якої з радянських часів були тісно пов'язані з українськими заводами єдиним виробничо-технологічним процесом); порівняно низька щільність населення (в області проживає 1,3 млн. чел.) сприяє тому, що продукція харчової промисловості швидше потрапляє до сусідніх регіонів та на експорт (Шосткинський молокозавод експортує свою продукцію навіть до Японії); високий середній рівень заробітної плати та зростання обсягів інвестицій у регіональну харчову промисловість, інтенсивний розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, сформованих передусім за рахунок рентабельного промислового виробництва Сумщини – все це є факторами економічної стабільності регіону.

Слабкі сторони для розвитку харчової промисловості регіону полягають у тому, що Сумська область, як і інші регіони України, „страждає” від нерівномірного розподілу трудових та промислових ресурсів, а це, в свою чергу, відбивається на доходах її мешканців, спричиняє заборгованість із заробітної плати. Мають місце податкова, дебіторська та кредиторська заборгованість, що формуються насамперед на нерентабельних підприємствах; низький рівень платежів населення та низький рівень матеріального забезпечення у регіоні. На розвиток харчової промисловості негативно впливає висока зношеність основних виробничих фондів та низький рівень введення потужностей замість тих, що вибувають із використання; відсутність інвестицій та досить високі відсоткові ставки комерційних банків; повільний розвиток підприємництва.

Можливості регіону для розвитку харчової промисловості, пов'язані перш за все з вигідним географічним положенням області, оскільки регіон межує з трьома областями Російської Федерації, що є дуже зручним для експорту продукції. Переробна галузь стає досить привабливою як для вітчизняного інвестування, так і для іноземних інвестицій.

Проникнення на регіональний ринок потужних вітчизняних (донецьких, дніпропетровських) фінансово-промислових груп, що здійснюють менеджмент великих переробних підприємств області, сприяють економічному зростанню в галузі та підвищенню частки податкових надходжень до місцевого та загальнодержавного бюджету. Активна маркетингова політика на провідних підприємствах переробної галузі регіону сприяє зростанню обсягів виробництва та реалізації продукції, пошуку нових ринків збуту як в Україні, так і за її межами.

Проведення реформи в агропромисловому комплексі Сумщини дозволило перебудувати земельні та майнові відносини, створити якісно нові організаційно-правові форми господарювання, що є стимулом для розвитку приватного бізнесу та нарощування виробництва сільськогосподарської продукції. В аграрному виробництві області позитивні зрушення можливі за підтримки держави у поєднанні з приватним інтересом сільськогосподарських товаровиробників.

Таблиця 3 – Обсяги виробництва продукції харчової промисловості Сумської області в натуральному вираженні

	Продовольчі товари	Одиниця виміру	1995		2000		2001		2002	
			Обл.	Відсоток до України	Обл.	Відсоток до України	Обл.	Відсоток до України	Обл.	Відсоток до України
1	М'ясо (включаючи субпродукти I-ї категорії)	Тис.т	41,5	4,39	13,7	3,42	9,0	2,71	13,2	2,89
2	Ковбасні вироби	Тис.т	12,1	4,37	8,3	4,73	5,6	3,36	5,5	2,64
3	Тваринне масло	Тис.т	11,6	5,23	9,0	6,65	9,7	6,14	6,2	4,72
4	Жирні сири (включаючи бринзу)	Тис.т	4,5	6,12	7,5	11,11	10,8	10,28	15,0	11,66
5	Продукція з незбираного молока	Тис.т	32,0	2,48	19,2	2,75	21,4	2,10	23,4	1,99
6	Борошно	Тис.т	211,0	3,97	120,1	3,92	118,5	3,97	116,2	3,93
7	Крупи	Тис.т	4,8	0,90	6,5	2,21	7,3	2,43	6,7	2,27
8	Хліб і хлібобулочні продукти	Тис.т	141,7	3,44	97,1	3,94	91,1	3,72	83,4	3,52
9	Макаронні вироби	Тис.т	2,8	1,26	2,1	1,81	1,7	1,57	1,8	1,59
10	Цукор-пісок	Тис.т	187,9	4,83	89,0	5,00	92,1	4,73	68,4	4,22
11	Олія	Тис.т	2,7	0,39	1,4	0,14	1,1	0,12	0,7	0,07
12	Консерви	Муб	17,7	1,23	6,6	0,51	3,3	0,21	2,5	0,15
13	Кондитерські вироби	Тис.т	13,4	4,25	26,7	34,00	31,6	4,32	27,8	3,67
14	Спирт етиловий з харчової сировини	Тис.дал.	4366	7,01	826	4,05	1,616	6,12	1,734	6,11
15	Горілка і лікерогорілчані вироби	Тис.дал.	718	1,92	212	1,06	269	1,22	654	2,75
16	Коньяки	Тис.дал.	–	–	–	–	–	–	–	–
17	Вино виноградне	Тис.дал.	–	–	1	0,01	–	–	–	–
18	Вино плодоягідне	Тис.дал.	116	2,47	12	0,36	5	0,22	–	–
19	Шампанське	Тис.дал.	–	–	–	–	–	–	–	–
20	Пиво	Тис.дал.	1020	1,44	577	0,54	528	0,40	558	0,37
21	Безалкогольні напої	Тис.дал.	385	1,04	341	0,51	1061	1,24	1071	0,95
22	Мінеральні води	Тис.дал.	154	0,94	154	0,31	170	0,26	194	0,23
23	Гюгюнь ферментований	Т	–	–	–	–	–	–	–	–

24	Цигарки та сигарети	Млн.шт.	-	-	-	-	-	-	-	-
----	---------------------	---------	---	---	---	---	---	---	---	---

Необхідно врахування тенденції щодо зростання зовнішньоторговельного обігу Сумщини з переважанням експорту над імпортом, причому у структурі експорту області перевага віддається продукції з високим ступенем перероблення, готовим виробам і високотехнологічній продукції. Можливе розширення наявності виробів сумських харчових підприємств на ринках Європи, Азії та Африки. Втілення державної програми прикордонного співробітництва з Росією (на 2001-2007 рр.) сприятиме виконанню угоди про режим вільної торгівлі між Україною та Російською Федерацією. Розширення експортних можливостей регіону сприятиме підписання угод про співробітництво з окремими регіонами Республіки Білорусь та Республіки Узбекистан, укладання яких є справою недалекого майбутнього. Визнання Шосткинського району зоною пріоритетного розвитку сприятиме подоланню кризового стану регіону та більш інтенсивному залученню інвестицій.

Основні ризики для майбутнього галузі пов'язані із негативною тенденцією до скорочення загальної чисельності населення, а саме: зниженням рівня народжуваності у регіоні та зростанням смертності; відносно високим відсотком безробітних у працездатному віці (6,1%); низьким рівнем фінансового потенціалу; негативним іміджем області як регіону з високим або середнім рівнем інвестиційних ризиків; суттєвою перепорою для розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств харчової та переробної промисловості та експортного виробництва взагалі може стати згортання експортних поставок через введення квот, проведення антидемпінгових розслідувань та запровадження Росією ПДВ на українські товари.

У перспективі в харчовій промисловості Сумщини очікується приріст обсягів виробництва (табл. 4).

Таблиця 4 – Прогнозовані показники розвитку харчової промисловості Сумської області за роками

Показник	2005		2010		2015	
	I варіант	II варіант	I варіант	II варіант	I варіант	II варіант
Виробництво продукції, млн. грн.	1360,0	1495,0	1517,2	2015,4	1958,8	2836,9
У відсотках до попереднього періоду	–	–	111,5	134,8	129,1	140,7
Частка продукції галузі у промисловості області, %	3,4	3,3	2,8	2,7	2,8	2,7
Частка продукції галузі області у продукції галузі України, %	22,9	22,7	23,5	23,8	24,3	25,1

За оптимістичним варіантом прогнозується також збільшення випуску харчової продукції у регіоні від рівня 2000 року (табл. 5).

Зростання обсягів виробництва прогнозується за рахунок збільшення коефіцієнта завантаження потужностей підприємств харчової промисловості, розширення асортименту продукції, впровадження нових прогресивних видів тари, застосування новітніх технологічних прийомів, що дозволяють подовжити термін зберігання продукції, зміни іміджу етикеточної продукції, розширення ринків збуту продукції та виходу підприємств регіону на ринки близького зарубіжжя, модернізації та реконструкції діючого обладнання.

Головним стратегічним завданням структурної політики у галузі є прискорення формування ресурсозбережного виробництва високоякісної продукції, що передбачає також і формування повноцінного конкурентного середовища та підтримку конкурентоспроможної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, особливо на такі її види, як: сири жирні, м'ясна продукція та продукція з незбираного молока, овочі та фрукти; впровадження сертифікованих за європейськими стандартами виробництв та ресурсозбережних технологій; подальшу диверсифікацію виробництва.

Таблиця 5 – Прогноз виробництва основних видів продукції харчової промисловості Сумської області в натуральному вираженні

	Продовольчі товари	Одиниця вимірювання	2005		2010		2015	
			I варіант	II варіант	I варіант	II варіант	I варіант	II варіант
1	М'ясо (включаючи субпродукти 1-ї категорії)	тис. т	18,4	20,6	26,0	28,8	32,0	35,2
2	Тваринне масло	тис. т	8,8	9,1	11,3	11,8	14,0	14,8
3	Продукція з незбираного молока	тис. т	22,6	25,9	26,3	34,7	33,0	54,2
4	Жирні сири (включаючи бринзу)	тис. т	15,5	16,0	15,8	17,3	16,6	19,3
5	Цукор-пісок	тис. т	76,9	79,8	80,4	94,6	83,8	114,4
6	Олія	тис. т	1,0	1,3	1,2	1,3	1,2	1,3
7	Борошно	тис. т	122,0	124,6	134,0	154,0	159,8	160,9
8	Хліб і хлібобулочні вироби	тис. т	81,5	84,4	90,3	86,2	104,6	91,7
9	Консерви	муб.	4,2	4,4	10,1	10,9	11,8	16,2

Підвищення конкурентоспроможності харчової продукції регіону повинне досягатися за рахунок зниження її матеріало- і енергоємності, поліпшення споживчих якостей, розвитку маркетингу, що сприятиме збільшенню споживчого попиту на вітчизняну продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринках. Значна увага в переробленні сільськогосподарських продуктів на підприємствах області повинна приділятися застосуванню

сучасного автоматизованого технологічного обладнання, високомодернізованих технологічних ліній з системами програмного управління, що підвищить рівень комплексного перероблення сировини та сприятиме її поглибленню; сертифікації технологічних процесів якості виготовлення продукції; розширенню асортименту продукції та нарощуванню виробництва продуктів, готових до споживання, продукції лікарсько-профілактичного призначення, дитячого харчування, функціональних продуктів харчування; нових видів експортної та імпортозамінної продукції; використанню сучасних прогресивних екологічних видів тари і упаковки для харчових продуктів.

Таким чином, структурна політика харчової промисловості регіону повинна бути спрямована на удосконалення пропорцій виробництва з метою формування такої структури випуску харчової продукції, що відповідає потребам населення у різноманітних і якісних продовольчих продуктах та вимогам ринку; збалансованості виробничих потужностей харчової індустрії регіону в умовах добросовісної конкуренції; освоєння виробництва продукції, що забезпечить регіону незалежність від імпорту; розширення бази експорту харчової промисловості з урахуванням можливості використання переваг прикордонного торгового співробітництва; переоснащення підприємств для виробництва імпортозамінної харчової продукції.

SUMMARY

In this article is discribe the strategy of development food industries in the Sumy region.

Надійшла до редакції 21 березня 2005 р.